

DOI: 10.55643/ser.3.57.2025.621

Олена Щербакова

к.е.н., докторант, Член Ради,
Національний банк України, Київ,
Україна;

e-mail:

olena.shcherbakova@bank.gov.ua

ORCID: [0009-0001-4044-4672](https://orcid.org/0009-0001-4044-4672)

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОГО КЛІМАТИЧНОГО ФІНАНСУВАННЯ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ

У дослідженні розглянуто підходи до формування ефективної системи кліматичного фінансування в Україні в контексті міжнародних зобов'язань і потреб післявоєнного відновлення. Метою роботи є обґрунтування стратегічних напрямів розвитку державного кліматичного фінансування з урахуванням національних особливостей, викликів зміни клімату та потреб декарбонізації економіки.

У межах дослідження проаналізовано сучасний стан кліматичного фінансування в Україні, окреслено основні джерела та інструменти його залучення, зокрема кліматичні фонди, «зелені» облігації, державне та міжнародне партнерство. Виявлено, що українська система кліматичного фінансування потребує комплексного реформування, зокрема в напрямі посилення інституційної спроможності, запровадження прозорого моніторингу, оцінки ефективності та адаптації найкращих міжнародних практик. Дослідження також висвітлює важливість інтеграції кліматичних ризиків у фінансове регулювання та необхідність підтримки зеленої трансформації через державну політику.

Основними висновками є потреба розробки Концепції кліматичного фінансування за участі держави, удосконалення кліматичного фінансування в частині оподаткування, запровадження практики корпоративного управління екологічними та кліматичними ризиками за допомогою врахування середньо- й довгострокових кліматичних цілей господарюючих суб'єктів у корпоративному управлінні, ризик-менеджменту, визначення ризик-апетитів, поліпшення врахування кліматичних ризиків у макропруденційному регулюванні та посилення співпраці з міжнародними кліматичними фондами.

Ключові слова: кліматична політика, державне фінансування, державно-приватне партнерство, кліматичне партнерство

JEL Класифікація: G21, Q42, O13, Q48, C23

ВСТУП

Організаційне забезпечення кліматичної політики України включає сукупність державних і недержавних інституцій, установ і організацій, які формують правові, організаційні, економічні та фінансові умови її реалізації.

Утім, вбачаємо недостатню спроможність державних інституцій в умовах повномасштабної війни РФ проти України синхронно забезпечувати кризовий менеджмент і формування та реалізацію державної кліматичної політики. Попри активне опрацювання проблематики «зеленої» економіки, фінансовий ринок в Україні стикається з низкою проблем, позаяк відсутні цілісні законодавча база оцінки «зелених» проєктів і система верифікації й сертифікації «зелених» облігацій та інших фінансових інструментів, спеціалізовані фонди; не обґрунтовані ефективні напрями впровадження фінансових інструментів підтримки «зеленої» економіки.

На думку автора, підзаконним актам, тією чи іншою мірою дотичним до кліматичної проблематики, притаманні такі недоліки: визначення загальних і недостатньо конкретизованих цілей; відсутність індикаторів виконання конкретних пропонуєних заходів; призначення одночасно кількох органів, відповідальних за здійснення окремих заходів, без з'ясування ролі конкретного органа в реалізації певного за-

Received: 02/06/2025

Accepted: 26/09/2025

Published: 30/09/2025

© Copyright
2025 by the author(s)

This is an Open Access article
distributed under the terms of the
[Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

вдання й координації спільної діяльності; незазначення обсягів і джерел фінансування реалізації визначених заходів. При цьому урядові інтереси довгий час концентрувалися на одержанні додаткових коштів завдяки торгівлі квотами на викиди парникових газів і спрямовувалися на формування кліматоохоронної політики, позаяк існувало міркування, що з розвитком України викиди ПГ мають зростати (ЕДЦ «Правова аналітика», 2025). Досить сказати, що на 2020 р. Україна генерувала 69% викидів парникових газів країн Східного партнерства, частка яких у свою чергу становила 11% від викидів ПГ всієї Європи (Романко, 2020).

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

У визначенні сутності кліматичних фінансів чільне місце посідає з'ясування їхніх функцій. Існує думка, що основна з них – забезпечення адекватних кліматичних умов для відтворення виробництва, а решта – гальмування потепління завдяки застосовуваним фінансовим інструментам на світовому рівні й рівнях груп країн, окремих держав, регіонів, територіальних громад; забезпечення екологічної безпеки в усіх її проявах (Карлін, Проць та ін., 2017, с. 18).

Складовими кліматичного фінансування є різні спеціалізовані рішення, спрямовані на мобілізацію й спрямування коштів на дії в царині боротьби зі змінами клімату й протидії їм (ISO, 2025). Кліматичні інвестиції включають кошти міжнародних кліматичних фондів, державних і місцевих бюджетів, підприємств і домогосподарств, призначені для збереження / поліпшення клімату; «зелені» облігації для реалізації кліматичних проєктів (Карлін, Проць та ін., 2017, с. 16).

При цьому адаптацію розглядають як:

- пристосування природних, антропогенних систем до реального та очікуваного впливу клімату й наслідки його зміни, що уможливорює зниження шкоди та використання сприятливих можливостей (тобто адаптаційні заходи можуть спрямовувати й на зниження кліматичних ризиків, і на отримання вигід від зміни клімату);
- ініціативи й заходи зі зниження уразливості природних і створених людиною систем від поточних та очікуваних кліматичних змін (Глемарек, 2011).

А для цього необхідна трансформація основного потоку державних і приватних інвестицій із фінансування традиційних джерел енергії та технологій на підтримку низьковуглецевих і кліматично стійких альтернатив. І хоча додаткові інвестиції часто сприймають як додаткові витрати, а кліматичну політику – як зайве навантаження на бюджет, основна маса цих інвестицій здатна принести відчутні економічні вигоди (International Energy Agency, 2009).

Існує й такий погляд на фінансування заходів боротьби зі зміною клімату, які за використанням поділяють на мітигацію (mitigation), адаптацію (adaptation), а також із подвійною вигодою. Левову частку фінансування використовують на мітигацію – 1,15 трлн. дол. США. При цьому на зменшення викидів ПГ спрямовують майже все публічне та приватне фінансування (Донченко, 2024).

Опрацювання цих та інших літературних джерел дозволяє зробити висновок, що кліматичне фінансування складається з таких елементів: фінансування державної кліматичної, екологічної, промислової, енергетичної політики, що заохочують реалізацію проєктів із запобігання змінам клімату, мітигацію, адаптацію до змін клімату, відновлення, перетворення й трансформацію; фінансування державних, приватних і змішаних кліматичних інвестицій; компоненти фінансової системи, пов'язані з кліматичними фінансами.

При цьому вітчизняні автори кліматичне фінансування розглядають не тільки як інвестиції в певні проєкти, а й як цільове залучення коштів із різних джерел (Бортніков та ін., 2023); фінансування інвестиційних проєктів, спрямованих на запобігання, послаблення змін клімату, а також адаптацію до їх наслідків; синтез державного й приватного капіталу, який фінансує проєкти, спрямовані на зменшення негативних наслідків і оптимізацію виробництва до кліматичних змін; джерело екоінвестицій, що являє собою фінансові потоки.

На міжнародному рівні Глемарек (2011) наголошує, що необхідний і розвиток синергетичних зв'язків фінансування кліматичної царини й фінансування розвитку для досягнення максимальної соціально-економічної дохідності інвестицій у кліматичну царину, що спричинить зміцнення кліматичної політики держави, а отже, і підтримки суспільством кліматичних інвестицій.

Водночас важливою є здатність інвесторів мобілізувати необхідні кошти. Дефіцит фінансування – а відтак потреба в мобілізації додаткових фінансів – існує лише тоді, коли для певних першочергових потреб необхідний капітал відсутній. Можливість залучення коштів, у свою чергу, залежить від привабливості кліматичних інвестицій відносно

конкуруючих інвестиційних можливостей. Фанкхаузер та ін. вважають, що найкращий спосіб збільшити потік кліматичного фінансування – це посилити профіль ризику та прибутковості інвестицій у мітигацію й адаптацію або покращення за високий рівень викидів CO₂ та неадаптивні інвестиції. Тому кліматичне фінансування – це не лише нове фінансування, а й коригування чинної інвестиційної поведінки (Fankhauser et al., 2016). Утім реальне застосування зазначених фінансових механізмів значною мірою обмежувала відсутність адекватних національних і міжнародних інститутів, що регулюють акумулювання й розподіл фінансових ресурсів (Flåm, Skjærseth, 2009).

Попри це, чинне вітчизняне законодавство та підзаконні акти органів центральної виконавчої влади не вноормовують як належить усіх аспектів формування й реалізації державної кліматичної політики, організації кліматичного фінансування в Україні. В Україні, попри численні інституції, які опікуються тими чи іншими аспектами реалізації кліматичної політики, та застосовувані окремі фінансові інструменти, відсутні поширені у світовій практиці інституції (спеціалізовані кліматичні фонди, банки розвитку, біржі) й повний спектр інструментів кліматичного фінансування.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Метою цього дослідження є визначення напрямів та інструментів розвитку державного кліматичного фінансування в Україні з огляду на проблематику та нерозв'язані питання в цій царині. Завданням є надання конкретних рекомендацій державним органам щодо заходів, спрямованих на оптимізацію політики держави щодо фінансування кліматичного порядку денного.

МЕТОДИ

При проведенні дослідження були використані економіко-статистичні методи дослідження для аналізу стану державного кліматичного фінансування в Україні, на основі якого вироблено відповідні рекомендації.

РЕЗУЛЬТАТИ

Повномасштабна війна в Україні обумовлює значні збитки довкіллю, які за даними Державної екологічної інспекції України досягли майже 6 трлн гривень (Табл. 1).

Табл. 1 Збитки довкіллю внаслідок збройної агресії РФ за період 24.02.2022-2*.08.2025. (Джерело: Державна екологічна інспекція України)

Напря́м	Категорія	Обсяг збитків, млрд грн
Атмосфера	Горіння нафтопродуктів	172,9
	Лісові пожежі	767,9
	Інші загоряння	14,8
Вода	Забруднення водних об'єктів	73,0
	Засмічення водних об'єктів	9,8
	Самовільне використання водних ресурсів	35,0
Земля	Засмічення земель	1250
	Забруднення ґрунтів	20,9
Природно-заповідний фонд	Пошкодження рослинного світу	273,4
	Знищені та пошкоджені дерева й інші рослини	1030
	Знищення тваринного світу	163,4

Ухвалення профільного законодавства важливе для євроінтеграції України, переговорів із ЄС, виконання умов Програми Ukraine Facility та отримання допомоги від країн-партнерів. За оцінкою урядовців, кліматична політика, екологія та «зелена» трансформація є найбільшим викликом для України на шляху до членства в ЄС (Стефанішина, 2023).

Донині вітчизняна практика кліматичного фінансування є недовготривалою, логічно не завершеною, що характеризується й певними здобутками, і істотними недоліками. У процесі беруть участь і міжнародні інституції, уряди зарубіжних країн, держава, вітчизняні інституційні інвестори, і суб'єкти господарювання, розробники кліматичних проєктів і домогосподарства. Виконання першої й єдиної дотепер кліматичної програми в 1998-2002 рр. було профінансоване лише на 10% від потреби (Осадчий, 2021).

Протягом 2013-2014 рр. кліматичне фінансування Україні становило майже 860 млн дол. США на рік, що істотно перевищувало середній рівень країн Східної Європи, Кавказу та Центральної Азії (СЕКЦА) (303 млн дол. США). За обсягом надходжень Україну випереджав лише Узбекистан (1 млрд дол. США). Водночас надходження міжнародного кліматичного фінансування в Україну на 1 особу було на 30% меншим, ніж у середньому по країнах СЕКЦА: близько 19 дол. США на 1 особу на рік в Україні за середніх 27 дол. США СЕКЦА. За ці роки майже 90% кліматичного фінансування спрямовували на виробництво енергії, відновлювальні джерела енергії, енергопостачання, забезпечення енергоефективності. Значні обсяги кліматичного фінансування надійшли й із двосторонніх, і із багатосторонніх джерел: найбільші суми виділені ЄБРР, Групою Світового банку, ЄІБ й Кліматичним інвестиційним фондом, головню у формі непільгових кредитів. Інші партнери – ЄС, Німеччина, Данія, США, Швейцарія, Швеція – надали гранти (OECD, 2017).

За інформацією Carbon Brief, із 2013 до 2016 р. в Україну надійшло 278 млн дол. США кліматичного фінансування, що поступалося за одержаним обсягом лише Індії. Переважна частка такого фінансування надійшла від Фонду чистих технологій Світового банку й призначалася для виробництва електроенергії з огляду на енергомісткість вітчизняного виробництва, а також необхідність підвищення енергоефективності й диверсифікації енергопостачання. 2016 р. інфраструктура, пов'язана з водними ресурсами, одержала 1,05 млрд дол. США інвестицій, причому більшість проінвестованих проєктів декларувала зміну клімату як головний або суттєвий компонент. Переважно таке фінансування надійшло від ЄБРР завдяки двосторонній підтримці Німеччини й Польщі у формі пільгових кредитів, а також як проєктні гранти. На проєкти зі збереження біорізноманіття, реалізації екологічної політики й забезпечення спроможності протистояти ризикам стихійних лих було спрямовано 46 млн дол. США (Global Water Partnership, 2023).

Протягом 2009-2016 рр. у формі цільового державного інвестування заходів зі зниження обсягів викидів і зростання абсорбції парникових газів було використано 5,3 млрд грн (440 млн дол. США) (Рахункова палата, 2022).

2021 р. в Україні офіційно стартувала ініціатива Міжнародної фінансової корпорації (МФК) в партнерстві з Федеральним міністерством фінансів Австрійської Республіки «Розвиток фінансування кліматично орієнтованого сільського господарства», мета якого – впровадження інноваційних сільськогосподарських практик із запобігання кліматичним змінам й адаптації до них завдяки поліпшенню доступності фінансування за наступні 4 роки (Мінекономіки, 2021).

ЄС профінансував проєкт «Посилення спроможності регіональних та місцевих органів влади для впровадження та застосування законодавства ЄС у сферах захисту довкілля, протидії кліматичним змінам та розвитку інфраструктурних проєктів» (2019-2023 рр.) для тривалої підтримки поліпшення здатності вітчизняних органів держави різних рівнів розробляти та впроваджувати реформи за Угодою про асоціацію, включно з імплементацією до законодавства ЄС з оцінки впливу на довкілля, стратегічної екологічної оцінки, захоронення й переробки відходів та адаптації до кліматичних змін.

Водночас за 2018-2020 рр. за даними Рахункової палати України (2022) так і не були реалізовані передбачені Планом заходів з виконання Концепції реалізації держполітики у сфері зміни клімату до 2030 р. такі завдання, як:

- підготовка й подання КМУ драфтів закону з упровадження системи торгівлі квотами на викиди ПГ й відповідних порядків, нормативний акт про затвердження державної науково-технічної програми в царині зміни клімату й Національного плану з енергетики та зміни клімату на 2021-2030 рр.;
- формування національного дворічного звіту та національного повідомлення з проблематики кліматичних змін.

Важливим аспектом формування досконалого інституційного забезпечення кліматичного фінансування є адекватна система управління кліматичними ризиками та ризиками катастроф. Рахункова палата України (РПУ) у Звіті про результати аудиту ефективності на тему «Зниження ризиків катастроф – заходи з адаптації до зміни клімату» (2024), здійсненому в межах Глобального спільного аудиту заходів з адаптації до зміни клімату, акцентує увагу на тому, що оцінка таких ризиків в Україні є нерегулярною й вибірковою (донині вона здійснена лише для 7 областей), що унеможливорює комплексний аналіз на рівні держави. Крім того, користувачами інформації про ризики катастроф є здебільшого посадові особи, які ухвалюють рішення, а громадськість і вразливі групи населення обмежені в одержанні такої інформації (Рахункова палата, 2025).

Водночас проблемами в управлінні ризиками катастроф РПУ вважає нерозроблення єдиної системи управління кліматичними ризиками; недостатність інформаційної бази для оцінки ризиків катастроф, спричинених зміною клімату, й обмеженість наявних систем раннього попередження. А відсутність єдиної міжвідомчої координаційної платформи для збирання, аналізу та передачі даних про ризики істотно ускладнює розробку та впровадження ефективних адаптаційних заходів. Попри планування та реалізацію в Україні заходів зі зниження ризиків катастроф, спричинених кліматичними змінами, їхня ефективність обмежена внаслідок браку фінансування, недостатнього ресурсного потенціалу, фрагментарності оцінки ризиків і відсутності обґрунтованих індикаторів для моніторингу й ухвалення управлінських рішень. І хоча в Україні розроблено відповідну нормативно-правову базу й затверджено плани цивільного захисту, неповне виконання останніх на регіональному рівні та відмінності в підготовці областей до кризових явищ істотно знижують ефективність уживаних заходів (Рахункова палата, 2024).

З огляду на обмежений обсяг і високу вартість кліматичних проєктів в Україні, на мій погляд, необхідна розробка нової **Концепції кліматичного фінансування за участі держави**, яка б поліпшувала його інституційне забезпечення й містила:

- посилення на необхідність дотримання Україною міжнародних зобов'язань із запобігання та боротьби зі змінами клімату;
- вимогу посилення ролі держави в кліматичному фінансуванні та підвищення транспарентності її кліматичних інвестицій; часткове післявоєнне бюджетне фінансування різноманітних програм, у яких витрати, пов'язані зі змінами клімату та інноваційними способами реагування на кліматичні виклики, становитимуть не менше 20%;
- визначення критеріїв і порядку віднесення інвестиційних проєктів до кліматичних;
- упровадження ESG-рейтингів фінансових інституцій;
- концептуальні моделі підбору інвесторів із фінансових установ з оптимальним інвестиційним кліматичним портфелем;
- підходи до створення кліматичних інкубаторів, передбачених для координації інвестиційними фасилітаторами дій фінансових установ із безпосередніми учасниками енергетичних і сільськогосподарських проєктів, спрямованих на протидію кліматичним змінам / боротьбу з ними, які сприятимуть зниженню інвестиційних, кредитних ризиків і трансакційних витрат, поліпшенню доступу та зростанню потоків кліматичного фінансування, прискоренню окупності інвестицій;
- визначення принципів ухвалення управлінських рішень про доцільність кліматичних інвестицій, методів розрахунку й інструментів оцінки;
- напрями державної підтримки ефективних бізнес-моделей на ринку кліматичного фінансування;
- заходи з ліквідації існуючих політичних, соціально-економічних, технологічних перешкод для розвитку ринку кліматичного фінансування;
- стимулювання фінансування державою й приватним бізнесом виробництва екологічних товарів і надання послуг, природоохоронних заходів, купівлі домогосподарствами відновлюваної електроенергії й «зелених» газу та палива, продуктів з екологічним маркуванням;
- напрями розвитку ДПП в царині запобігання кліматичним змінам і боротьби з ними з поглибленням співпраці в інвестиційному ланцюжку створення вартості та стратегічному розподілі державних коштів для каталізації приватних інвестицій, застосуванням системного підходу, розробкою довгострокових стимулів для приватного бізнесу, визначенням вимог до обґрунтування проєктів, інструментів кліматичного фінансування (грантів, пільгового фінансування, довгострокового кредитування), створенням відповідних платформ.

На моє переконання, Концепція має давати чітке уявлення про конкретні заходи з розширення джерел кліматичного фінансування. Водночас на мій погляд, важливою складовою зазначеної Концепції має бути визначення ключових результатів розвитку кліматичного фінансування в Україні.

Необхідно посилити роль **Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України у фінансуванні** заходів із мітигації та адаптації до змін клімату за участі міжнародних банків розвитку й інших міжнародних донорів.

На мою думку, важливо перейти від розгляду кліматичного фінансування як науково-екологічної проблеми до його усвідомлення як фінансово-економічної проблеми, обов'язково враховувати вплив економічної діяльності ринкових суб'єктів на довкілля й кліматичні зміни, рівень енергоефективності учасників тендерів за проведення держзакупівель. Кліматичні ж державні закупівлі слід проводити з урахуванням, поряд із ціною й робочими характеристиками

учасників тендерів, наявності в них корпоративної кліматичної політики, високих екологічних характеристик продукції, робіт і послуг. Крім того, це має супроводжуватися зростанням масштабування, уніфікацією підходів, подоланням їхньої застарілої структури, різноплановості та фрагментації, оптимізацією «зеленої» премії, зниженням бюрократичних перешкод і трансакційних витрат.

При цьому зростатиме необхідність залучення державних і приватних коштів для фінансування адаптації до змін клімату, поєднання її цільового фінансування з її інтеграцією в усі складові державної політики. Важливим у цьому плані є й поступова відмова держави від фінансування викопного палива.

Крім того, для вдосконалення кліматичного фінансування в Україні потребують перегляду й **підходи до планування адаптації до змін клімату, забезпечення переходу від традиційного бізнес-планування, від оперативних (поточних) і короткострокових непов'язаних адаптаційних заходів до їх довгострокового регулювання; їх включення в плани розвитку регіонів країни й попередження та ліквідації наслідків стихійних лих.** При цьому має бути передбачене фінансування реалізації безпрограшних, невідкладних і довгострокових адаптаційних заходів, застосування нових видів кліматичного страхування та резервних фінансових джерел. Зокрема виділення бюджетних коштів має здійснюватися на основі карт уразливості до кліматичних ризиків, включати пряму державну підтримку та фінансування таких кліматичних проєктів. Має здійснюватися й розподіл державою централізованих інвестицій для реалізації адаптаційних кліматичних проєктів. Поряд із цим, наприклад, для раціонального управління водними ресурсами при здійсненні мітигаційних й адаптаційних заходів слід урахувати спільні з сусідніми країнами басейни річок. А плани адаптаційних заходів мають містити обґрунтовані показники й індикатори виконання запланованих дій.

Удосконаленню інституційного забезпечення кліматичного фінансування сприяє й розвиток міжнародного співробітництва в цій царині. Так, 2021 р. Україна приєдналася до Коаліції міністрів фінансів із питань клімату під час щорічних зустрічей МВФ і СБ, до якої входить 65 країн світу, для розробки спільної стратегії з інтеграції кліматичної проблематики в економічну та фінансову політику й просування до низьковуглецевої економіки. Слід зважати й на те, що транскордонне співробітництво України за євроінтеграції визначає й необхідність імплементації вітчизняної кліматичної політики згідно з міжнародними стандартами, спричиненими насамперед глобальними ризиками кліматичних змін (Дубко, 2022).

Для вдосконалення кліматичного фінансування в Україні необхідний чіткий алгоритм підбирання методів фінансування на засадах **державно-приватного партнерства (ДПП).**

При цьому вибір конкретної форми, моделі й методів ДПП-фінансування кліматичних проєктів має зумовлюватися насамперед оцінкою ймовірності зниження викидів ПГ, а також кліматичних ризиків і відповідальності учасників ДПП, можливості реалізації й контролю кліматичного проєкту, його потенційною результативністю та ефективністю. До уваги слід брати й специфіку проєкту, витрати на реалізацію проєктів із поділом на державні й приватні, вартість залучення фінансування та потенційні доходи від нього, наявність гарантування або іншої форми державної підтримки.

Серед перспективних інструментів державного кліматичного фінансування в Україні можна виокремити розвиток своп-механізмів списання за погодженням із кредиторами (особливо МФО) частини зовнішньої державної заборгованості в обмін на інвестиції в природні системи в сільському й лісовому господарствах, екосистеми, водозабезпечення й водовідведення та збереження біорозмаїття.

Причому перспективним напрямом розвитку кліматичного фінансування в Україні має стати зміна інвестиційних джерел з огляду на поступове зменшення частки бюджетного фінансування, зарубіжних грантів за синхронного нарощування частки ринкового фінансування. У цьому плані має зростати й увага до впровадження інструментарію кліматичного фінансування домогосподарств, зокрема субсидіювання встановлення сонячних батарей, вітроенергетичних установок; купівлі енергоефективного обладнання для опалення, теплової модернізації житлового фонду; підтримка нового енергоефективного житлового будівництва.

При цьому слід застосовувати багатовимірність інструментів кліматичного фінансування в Україні в галузевому, сегментному, територіальному, часовому та ціновому вимірах, доцільність упровадження яких має зумовлюватися розміром ринкової ніші за цільовими секторами, наявністю відповідних механізмів й інституцій.

Доцільно розглянути питання про **державну емісію «зелених» і кліматичних облігацій.**

Необхідно також розширювати **кредитне гарантування** державою або спеціалізованими державними інституціями «зелених» і кліматичних, енергоефективних і енергосервісних проєктів; субсидіювання премій за позиками,

мікрокредитами й лізинговими угодами господарюючим суб'єктам приватного сектора, що реалізують «зелені» та кліматичні проекти.

Кошти «зеленого» та кліматичного фінансування слід спрямовувати на екологізацію виробництва, що має бути відображено в цілях таксономії продуцентів. **У зв'язку з цим необхідна й розробка окремих корпоративних стратегій кліматичного переходу або спеціальних розділів** у їхніх стратегіях сталого розвитку або корпоративних стратегіях, що міститимуть цілі господарюючих суб'єктів із протидії кліматичним змінам і боротьби з ними, мітигації й адаптації до них, які супроводжуватимуться наведенням конкретних дій щодо цього.

Державні органи також мають зосередитися на стимулюванні впровадження у вітчизняних комерційних банках (КБ) й страхових компаніях (СК) кліматичних принципів для створення фінансового механізму, який забезпечить управління кліматичними ризиками за допомогою застосування нових фінансових послуг; імплементації кліматичних ризиків у пруденційні системи Національного банку України (НБУ) й Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), з'ясуванні НБУ впливу кліматичних змін на макроекономічну й фінансову стабільність, позначення кліматичних ризиків на стабільності банківського сектора України й виконання цілей грошово-кредитної політики (Романчукевич, 2020).

Удосконалення кліматичного фінансування в частині **оподаткування** має передбачати диференціацію ставок екологічного податку залежно від рівня забруднення регіонів або територій, розширення податкових пільг господарюючим суб'єктам і домогосподарствам за кліматодружню діяльність (скасування податку на додану вартість на доходи від реалізації робіт і послуг у кліматичних проектах і з продажу вуглецевих одиниць (тонна CO₂); пільгового оподаткування купонного доходу за «зеленими» та кліматичними облігаціями; упровадження податків, які б дестимулювали господарську діяльність, що завдає або потенційно може завдати шкоди довкіллю (на надлишкове тепло промислових підприємств; на захоронення відходів господарської діяльності й побутового сміття; плата за вирубку лісів); установлення податку на імпорт товарів, які мають значний вуглецевий слід, залежно від вуглецемісткості конкретного товару; перегляд підходів до розподілу надходжень від екологічного податку в напрямі перенесення до спеціального фонду бюджету.

Водночас, необхідним є офіційне звернення України до ЄС щодо відтермінування європейського «вуглецевого податку» з 2026 р. для вітчизняних продуцентів-експортерів, насамперед промислових.

Доцільним видається й надання державою продуцентам, виконавцям робіт і надавачам послуг можливості використання згенерованих вуглецевих одиниць для компенсації їхніх вуглецевих слідів, що потребуватиме формування відповідної інфраструктури.

Слід розробити порядок включення чинних **регіональних кліматичних проектів** до державних інвестиційних пріоритетів кліматичного фінансування, залучення для реалізації таких проектів державного й приватного фінансування.

Для поліпшення залучення **приватного кліматичного фінансування** необхідно розвивати в Україні практику корпоративного управління екологічними та кліматичними ризиками за допомогою: врахування середньо- й довгострокових кліматичних цілей господарюючих суб'єктів у корпоративному управлінні, ризик-менеджменті, визначенні ризик-апетитів; упровадження досконалих методів збирання даних для кількісної оцінки таких ризиків, введення кліматичних ризиків у внутрішні рейтингові моделі. Розв'язанню проблем кліматичного фінансування на **рівні територіальних громад** сприятиме розширення емісії муніципальних «зелених» і кліматичних облігацій.

До розвитку кліматичного фінансування слід залучити й сільськогосподарські **кредитні спілки**, які сприятимуть зростанню кредитування дрібних фермерів на заходи з подолання негативних наслідків кліматичних змін.

Удосконаленню **«зеленого» лізингу** сприятиме розширення оренди екологічних житла, транспорту, енергоефективного обладнання.

НКЦПФР із метою вбезпечення від кліматичних ризиків і розвитку кліматичного фінансування варто:

- розробити підходи до стимулювання інституціональних інвесторів до підтримки заходів із запобігання кліматичним змінам і боротьби з ними з формуванням досконалої кліматичної таксономії, таксономії екокредитування, визначенням найбільш сприятливих видів діяльності й активів для прискореного переходу до низьковуглецевої економіки, економіки замкнутого циклу;

- вивчити зарубіжну практику впровадження міжнародно визнаного Стандарту кліматичних облігацій (CBS) і Принципів «зелених» облігацій Міжнародної асоціації ринків капіталу (ICMA), випуску акцій природозберігаючих підприємств і функціонування «зеленої» біржі Люксембургу, де котируються ЦП лише компаній, які дотримуються екологічних норм і борються з глобальним потеплінням;
- розглянути питання про можливість емісії в Україні «зелених» облігацій для фінансування атомної енергетики на рефінансування капітальних витрат на продовження строку експлуатації діючих реакторів, а також облігацій катастроф з огляду на їх вищу дохідність порівняно з середньоринковою;
- сприяти формуванню в Україні ринку екологічно чистих («зелених») кліматичних ЦП;
- спростити процедури перевірки та подання документів для первинних публічних пропозицій «зелених» продуктів;
- сприяти впровадженню таких похідних фінансових інструментів, як погодні деривативи, ф'ючерси й свопи на зерно, для зниження впливу негативних погодних наслідків і кліматичних ризиків;
- підготувати рекомендації для компанії з управління активами з урахування кліматичних ризиків у корпоративному управлінні, управлінні ризиками й розкритті інформації та розробити наглядові інструменти для моніторингу й оцінки такої діяльності, а також убезпечення від грінвошингу;
- зобов'язати інституціональних інвесторів зазначати в щорічних звітах, як у реалізованій ними інвестиційній політиці враховані екологічні та кліматичні ризики;
- вимагати врахування кліматично відповідального менеджменту при одержанні компаніями лістингу на біржах, при наданні рейтингових оцінок.

Слід розширювати й практику висування фінансових кліматичних позовів у царині захисту клімату проти фінансових інституцій із державною участю й приватних компаній для врегулювання кліматичних суперечок унаслідок грінвошингу, нерозкриття або неналежного розкриття пов'язаної з кліматом інформації, невиконання вимог із захисту довкілля, надмірного інвестування проєктів із викопного палива.

Необхідним є й розширення **грантових** програм і **програм компенсації кредитних відсотків**, використання кліматичних боргових застережень, практики заліку кредиторами зобов'язань в обмін на реалізацію кліматичних проєктів, перенаправлення неефективних субсидій, застосування ДПП.

Слід підвищувати й стимулювати розвиток венчурного кліматичного фінансування, особливо в енергетичній галузі, активізацію грантових програм Українського фонду стартапів.

Розбудова вітчизняної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів й участь України в міжнародних аукціонах із продажу квот на такі викиди стимулюватиме розвиток інвестиційних процесів, упровадження боргових свопів за зниження боргового навантаження, дозволить розширити джерела «зеленого» фінансування.

Важливим напрямом удосконалення кліматичного фінансування є поліпшення **врахування кліматичних ризиків у макропруденційному регулюванні**. Цьому сприятиме перехід НБУ й НКЦПФР від акцентування на формуванні наглядових очікувань стосовно практики КБ, СК, КС, НПФ, лізингових й інвестиційних компаній у ризик-менеджменті й упровадженні вимог до:

- розкриття кліматичної інформації до формування узгоджених підходів до врахування кліматичних ризиків у капіталі фінансових посередників і перспективного застосування окремого буфера капіталів для врахування кліматичних ризиків із їх подальшим розширенням;
- установлення лімітів на відношення обсягу кредиту до вартості застави для обмеження кредитування секторів з істотною схильністю до кліматичних ризиків, підвищення ризик-ваг і визначення перспективних показників імовірності дефолту й супутніх йому втрат, а також лімітів концентрації для обмеження банківського інвестування у вуглецеві галузі, регіони з високою схильністю до фізичних ризиків;
- упровадження КБ додаткових вимог до позичальників за новими іпотечними кредитами залежно від схильності бажаної нерухомості до фізичних і перехідних кліматичних ризиків;
- урахування СК й перестраховиками системних ризиків, пов'язаних із кліматичними змінами, в їхніх процедурах оцінки ризиків і платоспроможності;
- регулярного перегляду вимог до платоспроможності й капіталу СК в частині ризику андеррайтингу, можливого за некоректної оцінки ризику виникнення стихійних лих;

- поліпшення розуміння трансмісійних каналів фізичних і перехідних кліматичних ризиків, широкого впровадження кліматичних сценарних аналізів і стрес-тестування як невідмінної складової макропруденційних регулювання й нагляду та використання одержаних результатів для прогнозування системних ризиків;
- надання безвідсоткових кредитів фінансовим інституціям для надання ними кредитів або інвестування в кліматичні проекти;
- забезпечення можливості прийняття «зелених» та кліматичних облігацій у заставу для рефінансування фінансових інституцій;
- застосування вирахування КБ й небанківськими кредитними установами від вимог до капіталу за кредитами на проекти з енергоефективності;
- надання грантів на покриття додаткових витрат на верифікацію, рейтингування, перевірку звітності, емісію кліматичних облігацій.

Такі заходи сприятимуть підвищенню фінансової стійкості зазначених економічних агентів до реалізації кліматичних ризиків і стимулюванню зниження прихильності до них.

Вагомим аспектом удосконалення кліматичного фінансування в Україні є **налагодження дієвого різнорівневого контролю** за функціонуванням його об'єктів і суб'єктів із використанням для цього на першому рівні незалежних міжнародно / національно визнаних аудиторських фірм, їхніх саморегулювальних організацій, які перевіряли б реалізацію кліматичних проектів, а на другому – відповідних державних контрольних органів. Зокрема, Рахункова палата України (РПУ) **рекомендує підконтрольним об'єктам сформувати** централізовану міжвідомчу платформу зі збирання, аналізу інформації про ризики катастроф та обміну нею; трансформувати чинні системи раннього попередження з урахуванням актуальної й прогнозованої кліматичної інформації із забезпеченням доступу до них усіх регіонів; застосовувати єдину методологію для оцінки ризиків катастроф, зумовлених кліматичними змінами, для всіх регіонів країни в ключових секторах національної економіки.

На мій погляд, РПУ та Державній аудиторській службі слід підвищити увагу до здійснення зовнішнього та внутрішнього державного фінансового контролю й аудиту ефективності формування й реалізації «зеленої» та кліматичної бюджетної політики; визначення доцільності, законності, результативності використання бюджетних коштів на боротьбу та протидію кліматичним змінам; виявлення проблем, недоліків і нерозв'язаних питань у цій царині. Для цього в штатному розписі РПУ доцільно виокремити посаду уповноваженого з довкілля й кліматичних змін для проведення спеціальної незалежної експертизи з реалізації «зеленої» та кліматичної політики, дій КМУ й профільних міністерств у цій галузі для подання її результатів голові РПУ та народним депутатам України.

Напрямами покращення кліматичного фінансування в Україні за рахунок **розвитку міжнародного співробітництва** мають бути:

- активізація участі НБУ в Мережі ЦБ й наглядових органів з «озеленення» фінансової системи, що сприятиме вдосконаленню аналізу й оцінки кліматичних ризиків з урахуванням найкращих світових практик; у міжнародній коаліції страхових компаній;
- розширення практики підписання НБУ меморандумів про взаєморозуміння з МФО, які передбачали б контури співпраці для підтримки вітчизняних фінансових установ у розробці й упровадженні міжнародно визнаних стандартів із регулювання екологічних і кліматичних ризиків у фінансовому секторі національної економіки; поліпшення корпоративного управління заходами з протидії, боротьби з кліматичними змінами, мітигації й адаптації до кліматичних змін, управління кліматичними ризиками; застосування найкращих світових практик у цій царині;
- поглиблення співпраці НБУ, НКЦПФР, АУБ, НАБУ й вітчизняних фінансових інституцій із Багатостороннім агентством з інвестиційних гарантій СБ (MIGA) в частині надання гарантій для мобілізації кліматичного фінансування на зовнішніх ринках, Групою СБ в царині зміни клімату (CCAR), Банківським альянсом із нульовим рівнем викидів, Центром ОЕСР із «зеленого» фінансування й інвестицій, Асоціацією відповідального інвестування, Мережею стійкого банківського обслуговування та фінансування (SBFN); Мережею ЦБ й наглядових органів із питань «озеленення» фінансової системи (NGFS), Міжнародною асоціацією ринків капіталу (ICMA); Центром «зелених» фінансів і інвестицій (Centre on green finance and investment) ОЕСР; Інноваційною лабораторією кліматичних фінансів (The global innovation lab for climate finance), Alliances), «Зеленим» цифровим фінансовим альянсом, Альянсом СК за нульові викиди (Net-Zero Insurance Alliance), Міжнародною асоціацією агростраховиків (AIAG), Ініціативою зі створення стійких фондових бірж (Sustainable stock exchange initiative), Об'єднанням міжнародних фінансових центрів на підтримку розвитку сталих фінансів (Financial centres for sustainability),

Центром природи й клімату Всесвітнього економічного форуму; Міністерства захисту довкілля України та Національної комісії, що здійснює державне регулювання в галузях енергетики та комунальних послуг, – із Енергетичним співтовариством (ECS) із політики й механізмів вуглецевого ціноутворення та реформування енергетичного ринку України, його інтеграції до європейського енергетичного простору; МФУ – з Міністерським діалогом високого рівня з довгострокового кліматичного фінансування (High level ministerial dialogue on long-term climate finance); проведення міжнародних дискусій із кліматичного фінансування;

- урахування в діяльності вітчизняних КБ Принципів управління фінансовими ризиками, пов'язаними з кліматичними змінами (Principles for the effective management and supervision of climate-related financial risks), запропонованих Базельським комітетом із банківського нагляду (BCBS, 2022);
- приєднання системно важливих вітчизняних КБ до глобальної спільноти відповідального банкінгу з підписанням Принципів відповідального банківництва фінансової ініціативи ООН із довкілля (Principles of responsible banking finance initiative United Nations environment programme) й виконання рекомендацій Робочої групи з розкриття фінансової інформації, пов'язаної зі зміною клімату (TCFD);
- підготовка й реалізація Міндовкілля, Міністерством енергетики України, Міністерством аграрної політики України, Мінекономіки спільних кліматичних проєктів із зарубіжними країнами, а РПУ – спільних перевірок і проведення аудиту ефективності використання бюджетних коштів на такі проєкти;
- налагодження співпраці Держстатслужби, Міндовкілля України, Міністерства аграрної політики, Міненергетики, вітчизняних науково-дослідних установ зі Службою моніторингу атмосфери Copernicus (CAMS), Службою моніторингу земель Copernicus (CLMS), Європейською базою даних EDGAR (Emissions Database for Global Atmospheric Research – базою даних викидів для глобальних атмосферних досліджень, Climate Watch – онлайн-платформою Інституту світових природних ресурсів (World Resources Institute, Вашингтон, США), Центром міжнародних досліджень клімату й довкілля (CICERO);
- співпраця Міндовкілля й Міністерства охорони здоров'я України з Альянсом за перетворення в царині клімату й здоров'я під егідою ВООЗ;
- зміцнення партнерських зв'язків з учасниками глобальних кліматичних ініціатив і регіональних проєктів.

Необхідно розвивати й ділові контакти відповідних вітчизняних фондів із кліматичного фінансування зі спеціалізованими підрозділами ООН, ОЕСР, МВФ, СБ, ЄБРР, ЄІБ в запозиченні найкращих практик вибору інвестиційних кліматичних проєктів, моніторингу їх реалізації, результативності досягнутих цілей, ефективного управління кліматичними фінансовими ресурсами.

Розвиткові кліматичного фінансування в Україні має сприяти **посилення співпраці його суб'єктів із міжнародними кліматичними фондами** завдяки:

- налагодженню співробітництва в царині наявних механізмів кліматичного фінансування;
- розробці програм співробітництва з такими фондами, які включали б визначення пріоритетів співпраці та її основні напрями на найближчу перспективу; механізми координації діяльності її учасників;
- визначенню порядку акредитації вітчизняних економічних агентів при міжнародних кліматичних фондах;
- уніфікації необхідних форм заявок на фінансування.

Отже, для вдосконалення кліматичного фінансування в Україні потребують перегляду й підходи до планування адаптації до змін клімату, забезпечення переходу від традиційного бізнес-планування до їх довгострокового регулювання; їх включення в плани розвитку регіонів країни й попередження та ліквідації наслідків стихійних лих. Необхідні розширення кредитного гарантування державою / спеціалізованими державними інституціями «зелених» і кліматичних, енергоефективних і енергосервісних проєктів; субсидювання премій за позиками, мікрокредитами й лізинговими угодами господарюючим суб'єктам приватного сектора, що реалізують «зелені» / кліматичні проєкти, а також чіткий алгоритм підбору методів фінансування на засадах ДПП.

ДИСКУСІЯ

Тематика розвитку державного кліматичного фінансування для України є досить новою, а кількість фундаментальних досліджень на цю тему – досить обмеженою.

Особливістю нинішнього етапу є те, що Україна синхронно наражається на величезні руйнування критичної та цивільної інфраструктури внаслідок війни за необхідності адекватного реагування на кліматичні зміни. Відтак, уможливорюється застосування підходів сталого розвитку у відновлювальних процесах. У цьому плані великого значення

набуває пошук і використання потенційних можливостей «зеленого» та кліматичного фінансування. 2024 р. МФУ затвердило Єдиний портфель публічних інвестиційних проєктів, що складається з 750 ініціатив, із яких «зеленим» критеріям відповідають 140 або майже п'ята частина, а багато інших потенційно можуть відповідати їм. Для реалізації зазначених проєктів загалом потрібно 80 млрд дол. США. Ukraine Facility передбачає на ці цілі майже 2 млрд дол. США (Сич, 2024).

Робоча група «Екологічна безпека» Національної ради з відновлення України 2022 р. запропонувала такі складові однойменного розділу у воєнний та післявоєнний періоди, як: реформування природоохоронної діяльності; забезпечення реалізації кліматичної політики в частині: запобігання кліматичним змінам та адаптації до них; дотримання екологічної безпеки, ефективного поводження з відходами, збалансованої експлуатації природних ресурсів; зберігання природних екосистем і біорізноманіття, відновлення та розвиток заповідників (Стрілець, 2022).

Наприкінці 2023 р. Міненерго визначило Керівні принципи та рекомендації для залучення сталого фінансування на відбудову та розвиток енергосектора України. У документі йдеться про основні принципи, види та інструменти фінансування, приписи й рекомендації МФО, інституцій із розвитку та міжнародних фондів щодо сталого фінансування у цій галузі (КМУ, 2023).

Відтак, є потреба в проведенні додаткових та більш адаптованих досліджень впливів кліматичних змін, зосереджених конкретно на Україні. Для підвищення стійкості й потенціалу протидії стихійним лихам кліматичного характеру необхідні формування й реалізація механізмів зниження їх ризиків на національному й локальних рівнях (UNDP, 2023).

Дослідження фахівців МВФ (García-Macia et al., 2024) доводить, що кліматична політика, спрямована на декарбонізацію економіки, імовірно, спричинить чисті фінансові витрати, які значно відрізняються в різних країнах залежно від розміру інвестиційних потреб, надходжень від торгівлі квотами на викиди CO₂ та вартості позик. Розвинуті економіки з достатнім фінансовим простором, імовірно, можуть за необхідності піти на невелике збільшення боргу. Однак багатьом країнам із ринками, що формуються (включно з Україною), та країнам, що розвиваються, з високим рівнем заборгованості буде складніше пристосуватися до зростання боргу, особливо з огляду на те, що багато з них мають нагальні пріоритети з адаптації до зміни клімату та досягнення інших цілей розвитку. Невизначеність щодо динаміки боргу підкреслює необхідність розробки подальших інструментів для включення кліматичної політики в аналіз боргової стійкості. Важливо також урахувувати взаємозв'язок між кліматичною політикою та макроекономічними умовами. Визначення оптимального поєднання кліматичної політики для окремих країн та її впливу на динаміку боргу буде корисним для подальших досліджень (Щербакова, Степанюк, 2024, с. 58-59).

ВИСНОВКИ

З огляду на недостатній розвиток і високу вартість кліматичних проєктів в Україні, авторка обґрунтувала необхідність розробки Концепції кліматичного фінансування за участі держави, яка поліпшувала б його інституційне забезпечення й містила: посилання на необхідність дотримання міжнародних зобов'язань із запобігання змінам клімату й боротьби з ними; вимогу посилення ролі держави в кліматичному фінансуванні та підвищення прозорості її кліматичних інвестицій; визначення критеріїв і порядку віднесення інвестиційних проєктів до кліматичних; упровадження ESG-рейтингів фінансових інституцій; концептуальні моделі підбору інвесторів із фінансових установ з оптимальним інвестиційним кліматичним портфелем; визначення принципів ухвалення управлінських рішень про доцільність кліматичних інвестицій, методів розрахунку й інструментів оцінки; напрями державної підтримки ефективних бізнес-моделей; заходи з ліквідації існуючих політичних, соціально-економічних, технологічних перешкод для розвитку ринку кліматичного фінансування; стимулювання фінансування державою й приватним бізнесом виробництва екотоварів і надання послуг, природоохоронних заходів.

Також запропоновано посилити інституційну роль Державного агентства відновлення; перейти до програмного підходу фінансування, орієнтованого на результати, та відмовитися від підтримки викопного палива на користь сталих рішень – ВДЕ, енергоефективності та природних кліматичних технологій; Упроваджувати державно-приватне партнерство, «зелені» облігації, кліматичне страхування, механізми свопу боргу на кліматичні інвестиції та інтегрувати кліматичні ризики у фінансове регулювання. Наголошено на важливості міжнародного співробітництва, доступу до кліматичних фондів і запровадження системи моніторингу кліматичних заходів і контролю за їх реалізацією.

З огляду на важливість забезпечення сталого фінансування заходів у царині клімату, існуючі проблеми, недоліки та нерозв'язані питання в цій галузі, необхідні подальші комплексні дослідження, що привернуть увагу до ефективних

і своєчасних національних і субнаціональних заходів, спрямованих на подолання поточних і нових кліматичних ризиків.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ФІНАНСУВАННЯ

Авторка не отримувала фінансування для цього рукопису.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Авторка заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

REFERENCES / ЛІТЕРАТУРА

- Basel Committee on Banking Supervision. (2022, June). Principles for the effective management and supervision of climate-related financial risks. <https://www.bis.org/bcbps/publ/d532.pdf>
- Fankhauser, S., Sahni, A., Savvas, A., & Ward, J. (2016). Where are the gaps in climate finance? *Climate and Development*, 8(3), 203-206. <http://dx.doi.org/10.1080/17565529.2015.1064811>
- Flåm, K., & Skjærseth, J. (2009). Does adequate financing exist for adaptation in developing countries? *Climate Policy*, 9(1), 109-114. <http://dx.doi.org/10.3763/cpol.2008.0568>
- Garcia-Macia, D. et al. (2024). Public Debt Dynamics during the Climate Transition. *IMF Working Papers*, 2024(071). <https://doi.org/10.5089/9798400270635.001>
- Global Water Partnership (2023). Yak upravlinnia vodnymi resursamy mozhe pidirvaty stiiky do zminy klimatu rozvytok v Ukraini. https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2023/07/7_YAK-upravlinnya-vodnymi-resursamy-mozhe-pidtrymaty-stiiky-do-zminy-klimatu-rozvytok-v-Ukrayini.pdf
- International Energy Agency (2009). World Energy Outlook. Paris. <https://www.iea.org/reports/world-energy-outlook-2009>
- International Organization for Standardization. (n.d.). Climate finance: The key to a sustainable future. <https://www.iso.org/ru/climate-change/climate-finance#toc1>
- OECD (2017). Financing climate action in Eastern Europe, the Caucasus and Central Asia: Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264286047>
- UNDP (2023). Zmitsnennia stiikosti do stykhiinykh lykh v Ukraini. <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/2cb1925c187361fdde06fcd58aafd2a0a8093591f8ce62392c2e65a1fba7e0f0.pdf>
- Bortnikov, H. P., Liubich, O. O., Stoliarov, V. F., & Shcherbakova, O. A. (2023). Klimatychne finansuvannia derzhavnymy bankamy rozvytku. *Finansy Ukrainy*, 12, 61-80. <https://doi.org/10.33763/finukr2023.12.060>
- Hlemarek Ya. (2011). Stymulirovanye klymatycheskoho fykansyrovanyia. Rukovodstvo po stratehycheskym y fykansovym reshenyiam v podderzhku ekolohychesky bezopasnoho, nyzkouhlerodnoho y klymatychesky ustoichyvoho razvytyia. New-York: PROON. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/publications/UNDP-Catalysing_Dec2011.pdf
- Donchenko, K. (2024). Skilky hroshei u sviti yde na zberezhenia klimatu. Abo shcho take klimatychni finansy. Liha-Biznes. <https://biz.liga.net/ua/all/all/article/skilky-hroshei-v-sviti-ide-na-zberezhenia-klimatu-abo-shcho-take-klimatychni-finansy>
- Dubko, A. S. (2022). Vprovadzhennia ta rozvytok zelenykh finansiv v Ukraini: yevrointehratsiinyi kontekst ta pravove pidhrunttia. *Nove ukrainske pravo*, 6(1), 113-119. <https://doi.org/10.51989/NUL.2022.6.1.15>
- Kabinet Ministriv Ukrainy (2023). Dlia vidbudovy ta rozvytku enerhosektoru Ukrainy neobkhdne zaluchennia staloho finansuvannia. <https://www.kmu.gov.ua/news/dlia-vidbudovy-ta-rozvytku-enerhosektoru-ukrainy-neobkhdne-zaluchennia-staloho-finansuvannia>
- Karlin, M. I., Prots, N. V., Tsymbaliuk, I. O. et al. (2017). Klimatychni finansy: monohr. Lutsk: Vezha-Druk.
- Ministerstvo ekonomiky Ukrainy (2021). Za uchastiu Minekonomiky vidbuvsia zapusk novoho proiektu IFC shchodo klimatychno-orientoivanoho silskoho hospodarstva. <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=0c462047-9f8a-4f0c-9dcb-0b249d744e26&title=ZaUchastiuMinekonomikiVidbuvsiaZapuskNovogoProktuIfcSchodoKlimatichnoorintovanogoSilskogoGospodarstva>
- Ministerstvo zakhystu dovkillia ta pryrodnykh resursiv Ukrainy (2022). Vyznacheno 5 priorityetnykh napriamkiv u sferi ekolohichnoi bezpeky dlia Planu vidnovlennia Ukrainy. <https://mepr.gov.ua/ruslan-strilets-vyznacheno-5-priorityetnyh-napriamkiv-u-sferi-ekologichnoi-bezpeky-dlya-planu-vidnovlennya-ukrayiny/>
- Osadchyi, V. I. (2021). Klimatychna prohrama Ukrainy yak osnova tsilisnoi ekolohichnoi polityky derzhavy v umovakh zminy klimatu. *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*, 6. <https://doi.org/10.15407/visn2021.06.081>

19. Pravova Analytika. (n.d.). Klimatychna diplomatiia v YeS: vysnovky ta rekomendatsii dlia Ukrainy. <https://www.legalanalytics.org.ua/>
20. Rakhunkova Palata Ukrainy (2022). Zvit RP pro rezultaty audytu efektyvnosti vykonannya zakhodiv iz zmenshennia obsiahiv vykydiv parnykovykh haziv. https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2022/18-2_2022/Zvit_18-2_2022.pdf
21. Rakhunkova Palata Ukrainy (2024). Znyzhennia ryzykiv katastrof – zakhody z adaptatsii do zminy klimatu. https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2024/58-3_2024/Zvit_58-3_2024.pdf
22. Rakhunkova Palata Ukrainy (2025). Adaptatsiia do zmin klimatu: chomu tse vazhlyvo pid chas viiny. <https://rp.gov.ua/PressCenter/News/?id=2330>
23. Romanko, S. (2020). Hovoryty = buty pochutym? Yak hromadski orhanizatsii vplyvaiut na klimatychnu polityku. <https://rubryka.com/blog/ngos-influence-climate-policy/>
24. Romanchukovykh, V. V. (2020). Modernizatsiia derzhavnoi finansovoi polityky staloho rozvytku Ukrainy: dys...d-ra ekon. nauk: 08.00.08 – hroshi, finansy i kredyt. Lviv.
25. Sych, D. (2024). Vidnovlennia iz aktsentom na ekolohiiu: yaki mozhlyvosti dlia Ukrainy vidkryvaie zelene finansuvannia? *Ekonomichna pravda*. <https://epravda.com.ua/experts/vidnovlennya-iz-akcentom-na-ekologiyu-yaki-mozhlyvosti-dlya-ukrajini-vidkrivaye-zelene-finansuvannya-800061/>
26. Stefanishyna, O. (2023). Naibilshym vyklykom na shliakhu Ukrainy do chlenstva v YeS ye klimatychna polityka. <https://forbes.ua/news/naybilshim-viklikom-na-shlyakhu-ukraini-do-chlenstva-v-es-e-ekologichna-politika-stefanishyna-16032023-12419>
27. Shcherbakova, O. A., & Stepaniuk, Ye. V. (2024). Mizhnarodni borhovi metryky v konteksti finansuvannia zelenoho poriadku dennoho. *Ekonomichna teoriia*, 3, 54-72. <https://doi.org/10.15407/etet2024.03.054>

Olena Shcherbakova

DEVELOPMENT OF PUBLIC CLIMATE FINANCE IN UKRAINE

The study examines approaches to developing an effective climate finance system in Ukraine in the context of international commitments and post-war recovery needs. The aim of the study is to justify strategic directions for the development of state climate finance, taking into account national characteristics, climate change challenges, and the needs of economic decarbonization. Particular attention is paid to the analysis of international experience, the institutional structure of climate finance, and modern instruments for mobilizing financial resources for climate goals.

The study analyzes the current state of climate finance in Ukraine and outlines the main sources and instruments for its mobilization, in particular, climate funds, green bonds, and public-private partnerships. It was found that the Ukrainian climate finance system needs comprehensive reform, in particular in terms of strengthening institutional capacity, introducing transparent monitoring, evaluating effectiveness, and adapting best international practices. The study also highlights the importance of integrating climate risks into financial regulation and the need to support green transformation through public policy.

The main conclusions are the need to develop a Climate Finance Concept with state participation, improve climate finance in terms of taxation, and introduce corporate governance practices for environmental and climate risks by taking into account the medium and long-term climate goals of economic entities in corporate governance, risk management, risk appetite determination, improving the consideration of climate risks in macroprudential regulation, and strengthening cooperation with international climate funds.

Keywords: climate policy, public finance, public-private partnerships, climate partnerships

JEL Classification: G21, Q42, O13, Q48, C23